

Sygn. akt III AUa 97/17

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 października 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodniczący - Sędzia: SA Ewa Stryczyńska (spr.)

Sędziowie: SA Anna Michalik

SO del. Anita Górecka

Protokolant: st. sekr. sądowy Anna Kapanowska

*po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 24 października 2018 r.
w W.*

sprawy Z. K.

przeciwko (...)Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Oddział Regionalny w K.

o podleganie obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym rolników

na skutek apelacji Z. K.

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie XIII Wydział Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 30 sierpnia 2016 r. sygn. akt XIII U 1841/15

oddala apelację.

Anita Górecka Ewa Stryczyńska Anna Michalik

UZASADNIENIE

(...) Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Rolniczego decyzją z 21 kwietnia 2015r. na podstawie art. 36 ust. 1 pkt 1 oraz art. 3a ust. 1, art. 5a ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz.U. z 2013r., poz. 1403 ze zm.) stwierdził ustanie ubezpieczenia społecznego rolników Z. K. w zakresie ubezpieczenia wypadkowego, chorobowego i macierzyńskiego od 1 kwietnia 2006r. do 2 sierpnia 2009r. i od 3 sierpnia 2009r. do 1 lutego 2015r. oraz ubezpieczenia emerytalno-rentowego od 1 kwietnia 2006r. do 2 sierpnia 2009r. i od 3 sierpnia 2009r. do 1 lutego 2015r. Organ rentowy stwierdził również ustanie obowiązku opłacania składek za Z. K. od wymienionych okresów, w związku z czym należne składki wyniosły łącznie 122,00 zł.

W uzasadnieniu decyzji organ rentowy wskazał, że Z. K. prowadził pozarolniczą działalność gospodarczą w okresie od 20 marca 2006r. do 1 lutego 2015r., w związku z czym nie spełniał warunków do podlegania ubezpieczeniom społecznym rolników w okresie od 1 kwietnia 2006r. do 1 lutego 2015r.

Od powyższej decyzji odwołanie wniósł Z. K., wnosząc o jej uchylenie w całości. Zarzucił organowi brak uzasadnienia prawnego, jak również niezgodność ze stanem faktycznym. Podkreślił, że przez 16 lat był traktowany przez KRUS jak rolnik, w 2009r. otrzymał od organu zaświadczenie o podleganiu ubezpieczeniu społecznemu rolników. Przez ten czas w jego ocenie nie uczynił niczego, co pozostawałoby w sprzeczności z wcześniejszymi zaleceniami, zawiadomieniami

i decyzjami doręczanymi mu przez KRUS. Dodatkowo zwrócił uwagę na fakt, że w 2006r. do KRUS wpłynęło zgłoszenie do objęcia ubezpieczeniem społecznym rolników jego żony, które zostało rozpatrzone pozytywnie. Nie miał świadomości, że poza spełnianiem wszystkich wymagań, o jakich informował go przez lata KRUS, musi spełniać jeszcze inne warunki, aby podlegać ubezpieczeniu rolniczemu. Powołując się na orzecznictwo Sądu Najwyższego i Trybunału Konstytucyjnego, odwołujący się wysnuł wniosek, że utrata przez niego w wyniku niezawinionego działania tytułu do podlegania rolniczemu ubezpieczeniu społecznemu stanowiłaby nieproporcjonalnie surową sankcję przy jednoczesnym zawinieniu organów publicznych od odpowiedzialności i prowadziłaby do obarczenia go niewspółmiernie wielkim zadłużeniem w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych z tytułu zaległości składek na ubezpieczenie z prowadzonej przez niego w tym czasie pozarolniczej działalności gospodarczej.

W odpowiedzi na powyższe odwołanie organ rentowy wniosł o jego oddalenie w całości oraz o zasądzenie kosztów postępowania według norm przepisanych. W uzasadnieniu swego stanowiska organ rentowy powołał się na brzmienie art. 5a ust. 1 i nast. ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników i wyjaśnił, że odwołujący się w okresie od 1 kwietnia 2006r. do 2 sierpnia 2009r. nie zachował prawa wyboru ubezpieczenia, gdyż nie podlegał obowiązkowemu ubezpieczeniu rolników w pełnym zakresie z mocy ustawy, gdyż nie był właścicielem ani posiadaczem gruntów rolnych powyżej 1 ha przeliczeniowego, zaś w okresie od 3 sierpnia 2009r. do 1 lutego 2015r. nie zachował prawa wyboru ubezpieczenia, gdyż grunty rolne o powierzchni powyżej 1 ha przeliczeniowego nabył po rozpoczęciu działalności gospodarczej i przed rozpoczęciem działalności gospodarczej nie podlegał obowiązkowemu ubezpieczeniu społecznemu rolników przez nieprzerwany okres 3 lat. Organ rentowy wskazał również na brzmienie art. 37 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, którego treść została zawarta w pouczeniach decyzji z 17 lipca 2003r. i 17 października 2006r.

Wyrokiem z 30 sierpnia 2016r. Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił odwołanie i zasądził od Z. K. na rzecz (...) Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Oddział Regionalny w K. kwotę 120 złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Rozstrzygnięcie to Sąd Okręgowy na następujących ustaleniach faktycznych:

Z. K. od 2 maja 1980r. posiada gospodarstwo rolne na terenie miejscowości B. z gminie P. w woj. (...) o powierzchni 1,45 ha fizycznego i 0,9425 ha przeliczeniowego. W dniu 16 lipca 2003r. złożył do KRUS wnioski o objęcie go ubezpieczeniem społecznym rolników (k. 3-5 a.r.). Na mocy decyzji z 17 lipca 2003r. Z. K. został objęty ubezpieczeniem społecznym rolników od 16 lipca 2003r. Decyzja ta zawierała pouczenie o treści „rolnik jest zobowiązany, nie czekając na wezwanie, w ciągu 14 dni zgłaszać Kasie osoby zatrudnione w jego gospodarstwie, podlegające z tego tytułu ubezpieczeniu oraz informować Kasę o okolicznościach mających wpływ na podleganie ubezpieczeniu i o zmianach tych okoliczności.” (k. 11 a.r.).

Żona Z. K., M. K. została objęta ubezpieczeniem społecznym rolników od 3 października 2006r. (k. 26 a.r.). W związku z nieopłaceniem składki za IV kwartał 2006r., organ rentowy stwierdził ustanie jej ubezpieczenia z dniem 3 października 2006r. (k. 32 a.r.).

Od 2 lutego 2009r. M. K. prowadziła pozarolniczą działalność gospodarczą nad nazwą (...) M. M. (2) w W. (k. 56 a.r.).

Z. K. wraz z żoną M. K. 3 sierpnia 2009r. nabyli grunty rolne o powierzchni 0,48 ha fizycznych i 0,0975 ha przeliczeniowych, położone na terenie Gminy C., powiat G., woj. (...) (k. 40 a.r.).

Decyzją z 28 lipca 2010r. organ rentowy stwierdził, że Z. K. od 3 sierpnia 2009r. podlega ubezpieczeniom emerytalno-rentowemu oraz wypadkowemu, chorobowemu i macierzyńskiemu na wniosek w zakresie pełnym (k. 60 a.r.).

W dniu 26 stycznia 2015r. organ rentowy został poinformowany przez Centralną Ewidencję i Informację o Działalności Gospodarczej o prowadzeniu przez Z. K. od 20 marca 2006r. pozarolniczej działalności gospodarczej pod nazwą (...). Od 2 lutego 2015r. działalność ta była zawieszona (k. 65 i dalsze a.r.).

Decyzją z 21 kwietnia 2015r. organ rentowy stwierdził ustanie ubezpieczenia społecznego rolników Z. K. w zakresie ubezpieczenia wypadkowego, chorobowego i macierzyńskiego od 1 kwietnia 2006r. do 2 sierpnia 2009r. i od 3 sierpnia 2009r. do 1 lutego 2015r. oraz ubezpieczenia emerytalno-rentowego od 1 kwietnia 2006r. do 2 sierpnia 2009r. i od 3 sierpnia 2009r. do 1 lutego 2015r. Organ stwierdził również ustanie obowiązku opłacania składek za Z. K. w wymienionych okresach i stwierdził, że należne składki wyniosły łącznie 122,00 zł.

Sąd Okręgowy ustalił stan faktyczny na podstawie dokumentów znajdujących się w aktach sprawy oraz w aktach rentowych. Ich wiarygodność nie była podważana przez żadną ze stron. Sąd również nie znalazł podstaw do ich kwestionowania.

Uwzględniając poczynione ustalenia faktyczne Sąd Okręgowy uznał odwołanie za bezzasadne i stwierdził, że na gruncie niniejszej sprawy w istocie spornym było, czy Z. K. w okresach od 1 kwietnia 2006r. do 2 sierpnia 2009r. oraz od 3 sierpnia 2009r. do 1 lutego 2015r. winien podlegać ubezpieczeniu społecznemu rolników czy też ubezpieczeniu z powszechnego systemu, z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej.

Zgodnie z art. 5a ust. 1 ustawy z 20 grudnia 1998r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. z 2016r., poz. 277 ze zm.) rolnik lub domownik, który podlegając ubezpieczeniu w pełnym zakresie z mocy ustawy nieprzerwanie przez co najmniej 3 lata, rozpocznie prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej lub rozpocznie współpracę przy prowadzeniu tej działalności, podlega nadal temu ubezpieczeniu w okresie prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej lub współpracy przy prowadzeniu tej działalności, jeżeli spełnia jednocześnie następujące warunki:

- 1) złoży w Kasie oświadczenie o kontynuowaniu tego ubezpieczenia w terminie 14 dni od dnia rozpoczęcia wykonywania pozarolniczej działalności gospodarczej lub współpracy przy tej działalności;
- 2) jednocześnie nadal prowadzi działalność rolniczą lub stale pracuje w gospodarstwie rolnym, obejmującym obszar użytków rolnych powyżej 1 ha przeliczeniowego, lub w dziale specjalnym;
- 3) nie jest pracownikiem i nie pozostaje w stosunku służbowym;
- 4) nie ma ustalonego prawa do emerytury lub renty albo do świadczeń z ubezpieczeń społecznych;
- 5) kwota należnego podatku dochodowego za poprzedni rok podatkowy od przychodów z pozarolniczej działalności gospodarczej nie przekracza kwoty 2.528 zł.

W ubezpieczeniu społecznym rolników obowiązuje zasada, że w razie posiadania innego tytułu do ubezpieczenia lub podlegania zaopatrzeniu społecznemu obowiązek ubezpieczenia rolniczego jest wyłączony. Zawsze zatem pierwszeństwo ma tytuł nierolniczy. Jedyne wyjątek dotyczy zbiegu ubezpieczenia rolniczego z obowiązkiem ubezpieczenia z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej na podstawie przepisów ustawy o swobodzie działalności gospodarczej lub innych ustaw, ale z wyłączeniem wspólników jednoosobowych spółek z ograniczoną odpowiedzialnością, wspólników spółek jawnych, komandytowych i partnerskich. Rolnik prowadzący jednocześnie taką działalność gospodarczą podlega nadal ubezpieczeniu rolniczemu, jeżeli w ciągu 14 dni od rozpoczęcia prowadzenia działalności gospodarczej złoży w KRUS oświadczenie o kontynuowaniu ubezpieczenia rolniczego. Niezachowanie tego terminu powoduje ustanie obowiązku ubezpieczenia rolniczego od dnia rozpoczęcia wykonywania pozarolniczej działalności.

Adresatem normy zawartej w przepisie art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, jest osoba objęta ubezpieczeniem społecznym rolników, która rozpoczęła działalność gospodarczą i chce pozostać w ubezpieczeniu rolniczym, a nie organ rentowy. Obowiązująca w polskim systemie prawnym zasada znajomości prawa, nie pozwala na obarczenie w tym przypadku odpowiedzialnością organu rentowego za brak pouczenia o treści wskazanego przepisu. Ewentualna umiejętność ich odczytania i zastosowania wymaga aktywności związanej z przeciętną i należytą dbałością o własne interesy, a brakiem staranności w tym zakresie nie można modyfikować nałożonych ustawowych

obowiązków (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z 6 września 2012r., sygn. akt III AUa 224/12, LEX nr 1237967).

Z uwagi na deklaratoryjny charakter decyzji KRUS o objęciu rolniczym tytułem ubezpieczenia, organ ten jest uprawniony do wydania decyzji korygującej z mocą wsteczną uprzednio ustalony bezpodstawnie tytuł ubezpieczenia.

Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy, Sąd Okręgowy stwierdził, że odwołujący się nie spełnił wynikających z ustawy przesłanek, aby w spornym okresie możliwe było objęcie go ubezpieczeniem społecznym rolników, bowiem po rozpoczęciu prowadzenia działalności gospodarczej nie złożył oświadczenia o woli kontynuacji pozostawania w ubezpieczeniu rolniczym. Argumenty odwołującego się, że winę za niewykonanie tego obowiązku ponosi organ rentowy są chybione. Odwołujący się bez wątpienia był pouczone o treści art. 37 ust. 1 ustawy, zgodnie z którym był obowiązany, nie czekając na wezwanie organu, w ciągu 14 dni zgłaszać Kasie osoby podlegające ubezpieczeniu w jego gospodarstwie oraz informować Kasę o okolicznościach mających wpływ na podleganie ubezpieczeniu i o zmianach tych okoliczności. W ocenie Sądu odwołujący się zaniechaniem złożenia oświadczenia do organu rentowego wykazał brak jakiejkolwiek dbałości o własne interesy. Sąd podkreślił, że żona odwołującego się jest radcą prawnym i w razie wątpliwości interpretacyjnych mógł on zgłosić się do niej. Odwołującego się nie można było uznać również za osobę nieporadną.

W ocenie Sądu pierwszej instancji zaskarżona decyzja jest prawidłowa, bowiem postępowanie wykazało, że odwołujący się nie złożył w ustawowym terminie oświadczenia o prowadzeniu działalności gospodarczej i woli kontynuowania podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników, co Sąd ocenił jako przejaw braku dbałości o własne interesy, nie dopatrywał się winy organu rentowego, który dopełnił w tym zakresie wszelkich obowiązków.

Z tych względów Sąd Okręgowy, na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c., oddalił odwołanie, o kosztach procesu orzekając zgodnie z art. 98 k.p.c. w związku z § 11 ust. 2 i § 2 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U. z 2013r., poz. 490 ze zm.).

Apelację od powyższego wyroku wniósł odwołujący się, zaskarżając wyrok w całości, zarzucił Sądowi Okręgowemu błędne ustalenia faktyczne, które miały wpływ na treść wyroku, polegające na stwierdzeniu, że odwołujący się z własnej winy nie dopełnił obowiązku złożenia w ustawowym terminie oświadczenia o prowadzeniu działalności gospodarczej i woli kontynuacji podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników, podczas gdy nie został on pouczone o takim obowiązku przez organ rentowy i nie może ponosić konsekwencji zaniedbania organu rentowego oraz naruszenie przepisów prawa procesowego, art. 233 §1 k.p.c. przez całkowite pominięcie dokumentacji medycznej dotyczącej operacji (...) odwołującego się i (...) co doprowadziło do błędnego uznania, że odwołujący się jest człowiekiem w pełni zdrowym i ma pełną możliwość dbałości o własne interesy oraz naruszeniu prawa materialnego, tj. naruszenia art. 1 Protokołu nr 1 do Europejskiej Konwencji Praw Człowieka przez jego niezastosowanie, podczas gdy w niniejszej sprawie nastąpiła rażąco nieproporcjonalna ingerencja w sferę praw nabytych przez organ KRUS.

Powołując się na powyższe zarzuty, apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i uchylenie decyzji z 21 kwietnia 2015r. (...) Placówki Terenowej KRUS w D., działającej w imieniu (...) KRUS.

W uzasadnieniu apelacji wskazano, że zgodnie z ustaloną linią orzecznictwa Sądu Najwyższego, na KRUS nałożony został obowiązek informacyjny, spełniający standard traktowania pozostających w ubezpieczeniu rolników zgodnie z zasadą zaufania obywateli do Państwa i stanowionego przez nie prawa (art. 2 Konstytucji RP; por. orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z 8 grudnia 1992r., sygn. akt K 3/92, OTK 1992 Nr 2, poz. 26). Odwołujący się nigdy nie otrzymał informacji o tym, że rozpoczęcie działalności gospodarczej skutkuje negatywnymi dla niego konsekwencjami w zakresie ubezpieczenia rolniczego, czy też nałożeniem dodatkowych obowiązków wobec KRUS.

Skarżący podniósł, że regulacja zawarta w art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników dotyka konstytucyjnie chronionego prawa podmiotowego do podlegania rolnika, dla którego działalność rolnicza stanowi podstawowe źródło utrzymania, tytułowi rolniczego ubezpieczenia społecznego. Tytułu tego odwołujący się nie powinien być

pozbawiony pochopnie, po 16 latach podlegania ubezpieczeniu, albowiem nie uległy zmianie ani podstawy, ani cel ani też uzasadnienie kontynuowania rolniczego ubezpieczenia społecznego przez rolnika, który ponosi straty, a jedynie w pojedynczych latach, niewielkie przychody z działalności pozarolniczej.

Utrata przez Z. K. w wyniku niezawinionego działania rolniczego tytułu ubezpieczenia społecznego stanowiłaby, w jego ocenie, nieproporcjonalnie surową sankcję przy jednoczesnym ewidentnym zawinięciu organów publicznych i prowadziłaby do obarczenia go niewspółmiernie wielkim zadłużeniem w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych z tytułu zaległości składowych na ubezpieczenie z prowadzonej pozarolniczej działalności. Prowadziłoby to do oczywistego zagrożenia egzystencji Z. K..

Ponadto w tej sprawie istotne jest, że Trybunał Konstytucyjny w uzasadnieniu wyroku z 28 lutego 2012r., sygn. akt K 5/11 stwierdził, że zasada ochrony zaufania jednostki do państwa i stanowionego przez nie prawa, zwana także zasadą lojalności państwa względem obywateli, ściśle wiąże się z bezpieczeństwem prawnym jednostki. Wyraża się ona w takim stanowieniu i stosowaniu prawa, „by nie stawało się ono swoistą pułapką dla obywatela, aby mógł on układać swoje sprawy w zaufaniu, że nie naraża się na prawne skutki, których nie mógł przewidzieć w momencie podejmowania decyzji i działań oraz w przekonaniu, że jego działania podejmowane zgodnie z obowiązującym prawem będą także w przyszłości uznawane przez porządek prawny” (por. także wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 7 lutego 2001r., sygn. akt K 27/00, OTK ZU 2001 Nr 2, poz. 29). Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że nie może być tak, że organ, po upływie kilku czy kilkunastu lat, w reakcji na stwierdzone nieprawidłowości w procesie ustalania prawa do świadczeń uzyskuje „doraźny instrument” umożliwiający weryfikację warunków ubezpieczenia.

Zdaniem strony apelującej szczególnego znaczenia nabiera zasada dobrej administracji, zgodnie z którą władze publiczne powinny działać z najwyższą sumiennością, zwłaszcza gdy przedmiotem jest bardzo istotne z punktu widzenia jednostki zabezpieczenie społeczne. Jeśli naruszenie prawa wystąpiło bez świadomego udziału uprawnionego, te same organy winny inaczej ocenić proporcjonalność naruszenia. W takiej sytuacji, gdy dodatkowo osoba uprawniona nie ma dużych możliwości przystosowania się do tej zmiany z uwagi na wiek (Z. K. ma 65 lat) i stan zdrowia (...) oraz brak dalszych możliwości zarobkowania (w lutym 2015r. odwołujący się zaprzestał działalności gospodarczej ze względu na stan zdrowia) – dochodzi do naruszenia art. 1 Protokołu nr 1 do Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, a ingerencja w prawa nabyte jest nieproporcjonalna. Takie stanowisko zajął Sąd Najwyższy w wyrokach: z 21 września 2010r., sygn. akt II UK 94/09 oraz 5 kwietnia 2011r., sygn. akt III UK 91/10.

Zaskarżona decyzja z 21 kwietnia 2015r., w ocenie skarżącego, nie odpowiada prawu. Decyzja ta nie wskazuje przepisu, na podstawie którego odwołujący się został wyłączony z ubezpieczenia. Z uzasadnienia decyzji nie wynika, na jakiej podstawie prawnej Z. K. został wyłączony z ubezpieczenia rolników, a całkowicie niezrozumiałe jest, dlaczego organ stwierdził, że skutkiem wyłączenia go z ubezpieczenia rolników jest naruszenie warunków art. 5 a ust. 1 pkt 2 (nie podano, jakiego aktu prawnego).

Organ rentowy stoi na stanowisku, że od 2006 aż do 2015 roku nie miał wiedzy (przez wszystkie lata opłacania składek na ubezpieczenie rolnicze i niepobierania jakichkolwiek świadczeń z KRUS), że będąc rolnikiem odwołujący się prowadził jednocześnie działalność gospodarczą i na tym zbudował tytuł do „wstecznego” wyłączenia go z ubezpieczenia rolniczego.

Utrzymanie przez zaskarżony wyrok decyzji (...) Oddziału KRUS w D. z 21 kwietnia 2015r. w mocy jest błędne. Apelujący podniósł, że z dokumentów ubezpieczeniowych wynika wyraźnie, że KRUS traktował Z. K. przez szesnaście lat jak rolnika, przysyłając mu rozmaite zawiadomienia, był także zawiadamiany o zaległościach w opłacaniu składek, ponadto w roku 2009 otrzymał z KRUS zaświadczenie o podleganiu ubezpieczeniu społecznemu rolników. Z akt ubezpieczeniowych nie wynika, aby uczynił cokolwiek, co pozostawałoby w sprzeczności z zaleceniami, zawiadomieniami i decyzjami kierowanymi do odwołującego się lub do członków jego rodziny przez KRUS. Dodatkowo, do KRUS w 2006r. wpłynęło zgłoszenie do objęcia ubezpieczeniem społecznym rolników żony odwołującego się – M. K., które zostało przez KRUS pozytywnie rozpatrzone. Z uwagi na powyższe odwołujący się uważa, że był traktowany przez organ rentowy jako rolnik nie tylko z uwagi na opłacanie przez niego składek na

ubezpieczenie społeczne, ale również z uwagi na czynienie przez niego użytku z praw bezpośrednio związanych z podleganiem rolniczemu ubezpieczeniu społecznemu. Wskazując na tę okoliczność podkreślił, że działania organu państwowego, jakim jest KRUS, kreują w demokratycznym państwie prawa godną ochronę ekspektatywę, że zachowanie się w sposób odpowiadający wskazówkom sformułowanym przez organ rentowy nie pociągnie za sobą negatywnych dla ubezpieczonego konsekwencji.

Zaskarżony wyrok, zdaniem odwołującego się, został wydany z naruszeniem art. 233 § 1 k.p.c. przez całkowite pominięcie znajdującej się w aktach sprawy dokumentacji medycznej, co wpłynęło na błędne ustalenie przez Sąd Okręgowy okoliczności faktycznych i miało istotny wpływ na wynik sprawy. Przez sześć lat od 1994 do 2000r., ze względu na ciężką niewydolność (...), Z. K. był (...). W 2000r. przeszedł operację (...). Przez okres ciężkiej choroby, okres powikłań po (...) oraz okres długotrwałej rekonwalescencji trwający do końca 2005r. nie był zdolny do jakiegokolwiek pracy zarobkowej.

Po odzyskaniu sił Z. K. zdecydował o podjęciu próby pracy zarobkowej w postaci działalności gospodarczej, prowadzonej na własny rachunek. Jego warunki zdrowotne wykluczały podjęcie pracy o jakimkolwiek stopniu podporządkowania. Z. K. mógł wykonywać pracę jedynie nieregularnie, w okresach lepszego samopoczucia, przez nie więcej niż cztery, pięć godzin dziennie, zależnie od jego kondycji. W kwietniu 2006r. zarejestrował działalność gospodarczą. W związku z ponad dziesięcioletnim wyłączeniem z aktywnego życia z powodu choroby, działalność ta w początkowych latach przynosiła same straty. Dopiero w ostatnim okresie odwołujący się zaczął uzyskiwać jakikolwiek dochód.

Z. K. nie miał świadomości, że poza spełnianiem wszystkich wymagań, o jakich informował go przez te wszystkie lata KRUS, musi spełniać jeszcze inne warunki, żeby podlegać ubezpieczeniu rolniczemu. Był przekonany, że podejmując poza rolnictwem dodatkową działalność gospodarczą, podlega nadal temu ubezpieczeniu.

W piśmie procesowym z 7 lutego 2017r. pełnomocnik odwołującego się sprecyzował wniosek apelacyjny, w ten sposób, że wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w całości i uwzględnienie odwołania, tj. uchylenie decyzji (...) Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Oddział Regionalny w K. z 21 kwietnia 2015r. i ustalenie, że Z. K. podlega ubezpieczeniom społecznym rolników w zakresie ubezpieczenia wypadkowego, chorobowego i macierzyńskiego od 1 kwietnia 2006r. do 2 sierpnia 2009r. oraz od 2 sierpnia 2009r. do 1 lutego 2015r.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jako bezzasadna podlega oddaleniu.

Odwołujący się w apelacji podniósł zarzuty o charakterze jedynie procesowym, nie sformułował natomiast zarzutów dotyczących naruszenia przez Sąd pierwszej instancji przepisów prawa materialnego i niewłaściwego zastosowania czy wykładni materialnoprawnej podstawy rozstrzygnięcia.

Odnosząc się do zarzutów naruszenia przepisów prawa procesowego wskazać należy, że zgodnie z zasadą swobodnej oceny dowodów wyrażoną w art. 233 k.p.c. Sąd ocenia wiarygodność i moc dowodów według własnego przekonania, na podstawie „wszechstronnego rozważenia zebranego materiału”, a zatem, jak podkreśla się w orzecznictwie, z uwzględnieniem wszystkich dowodów przeprowadzonych w postępowaniu, jak również wszelkich okoliczności towarzyszących przeprowadzaniu poszczególnych dowodów i mających znaczenie dla oceny ich mocy i wiarygodności (por. uzasadnienia orzeczeń Sądu Najwyższego: m.in. wyroku z 24 marca 1999r., sygn. akt I PKN 632/98, OSNAPiUS 2000, nr 10, poz. 382; postanowienia z 11 lipca 2002r., sygn. akt IV CKN 1218/00, LEX nr 80266 i postanowienia z 18 lipca 2002r., sygn. akt IV CKN 1256/00, LEX nr 80267).

Jak wynika z literatury przedmiotu, moc dowodowa oznacza siłę przekonania uzyskaną przez sąd wskutek przeprowadzenia określonych środków dowodowych na potwierdzenie prawdziwości lub nieprawdziwości twierdzeń na temat okoliczności faktycznych, istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy. Wiarygodność zaś decyduje o tym, czy określony środek dowodowy, ze względu na jego indywidualne cechy i obiektywne okoliczności, zasługuje na wiarę.

Przyjmuje się, że ramy swobodnej oceny dowodów muszą być określone wymaganiami prawa procesowego, doświadczenia życiowego, regułami logicznego myślenia oraz pewnego poziomu świadomości prawnej, według których sąd w sposób bezstronny, racjonalny i wszechstronny rozważa materiał dowodowy jako całość, dokonuje wyboru określonych środków dowodowych i wążąc ich moc oraz wiarygodność, odnosi je do pozostałego materiału dowodowego (zob. liczne orzeczenia Sądu Najwyższego, w tym m.in. uzasadnienie wyroku z 16 maja 2000r., sygn. akt IV CKN 1097/00, LEX nr 52624; wyroku z 29 września 2000r., sygn. akt V CKN 94/00, LEX nr 52589 oraz wyroku z 27 września 2002r., sygn. akt IV CKN 1316/00, LEX nr 80273). Poprawność rozumowania sądu powinna być możliwa do skontrolowania, co wiąże się z obowiązkiem sądu w zakresie prawidłowego uzasadniania orzeczeń (zob. art. 328 § 2; uzasadnienie wyroku SN z 19 grudnia 2000r., sygn. akt II UKN 152/00, OSNP 2002, nr 16, poz. 393). W nauce głoszona jest teza, zgodnie z którą zasada swobodnej oceny dowodów, jako antyteza dowolności, odnosi się do wszystkich środków dowodowych, co jednak nie oznacza, że nie ma różnicy w podejściu do poszczególnych ich rodzajów. Brak jest jednak podstaw do przyjęcia jakiegóś formalnej hierarchii środków dowodowych z punktu widzenia ich wiarygodności i mocy (por. m.in. uzasadnienie postanowienia SN z 23 stycznia 2002r., sygn. akt II CKN 691/99, LEX nr 54339).

Sąd Okręgowy dokonał prawidłowych ustaleń stanu faktycznego, analizując dowody w sposób wnikliwy, wyprowadzając z nich wnioski logiczne i spójne i nie przekraczając granic zasady swobodnej oceny dowodów. Sąd Apelacyjny w pełni akceptuje i przyjmuje za własne ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Okręgowy bez potrzeby ich ponownego przytaczania. Na marginesie wskazać jedynie należy, że stan faktyczny, co do zasadniczych kwestii nie był pomiędzy stronami sporny, tj. nie było sporne, że odwołujący się nie poinformował organu rentowego o rozpoczęciu prowadzenia działalności gospodarczej w wymaganym terminie.

Sąd Okręgowy w sposób prawidłowy zastosował także przepisy prawa materialnego.

Zgodnie z art. 5a ust. 1 ustawy z 20 grudnia 1998r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz.U. z 2017r., poz. 2336 ze zm.; dalej jako: „ustawa o ubezpieczeniu społecznym rolników”) rolnik, który podlegając ubezpieczeniu w pełnym zakresie z mocy ustawy nieprzerwanie przez co najmniej 3 lata, rozpocznie prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej lub rozpocznie współpracę przy prowadzeniu tej działalności, podlega nadal temu ubezpieczeniu w okresie prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej lub współpracy przy prowadzeniu tej działalności, jeżeli spełnia jednocześnie następujące warunki:

- 1) złoży w Kasie oświadczenie o kontynuowaniu tego ubezpieczenia w terminie 14 dni od dnia rozpoczęcia wykonywania pozarolniczej działalności gospodarczej;
- 2) jednocześnie nadal prowadzi działalność rolniczą lub stale pracuje w gospodarstwie rolnym, obejmującym obszar użytków rolnych powyżej 1 ha przeliczeniowego, lub w dziale specjalnym;
- 3) nie jest pracownikiem i nie pozostaje w stosunku służbowym;
- 4) nie ma ustalonego prawa do emerytury lub renty albo do świadczeń z ubezpieczeń społecznych;
- 5) kwota należnego podatku dochodowego za poprzedni rok podatkowy od przychodów z pozarolniczej działalności gospodarczej nie przekracza kwoty 2.528 zł (wg stanu prawnego obowiązującego w dniu wydania decyzji, obecnie od 19 kwietnia 2018r. jest to 3376 zł).

Podleganie ubezpieczeniu społecznemu rolników ma charakter subsydiarny (por. wyroki Sądu Najwyższego z 26 lipca 2006r., sygn. akt III UK 46/06, OSNP 2007 nr 15-16, poz. 233 oraz z 20 marca 2018r., sygn. akt III UK 40/17, LEX nr 2497576), co wynika m.in. z art. 7 ust. 1 i art. 16 ust. 3 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników. Przepisy te stanowią, że ubezpieczeniu społecznemu rolników w zakresie wypadkowym, chorobowym, macierzyńskim, emerytalnym i rentowym nie podlegają osoby podlegające innemu ubezpieczeniu społecznemu. Reguła ta skutkuje automatyzmem polegającym na wykluczeniu z mocy prawa z ubezpieczenia rolniczego w razie podjęcia aktywności skutkującej objęciem „innym ubezpieczeniem społecznym”. Co do zasady zatem w razie zbiegu tytułu do objęcia

ubezpieczeniem rolniczym z innymi tytułami do objęcia ubezpieczeniem społecznym o charakterze powszechnym, pierszeństwo ma inny nierolniczy tytuł. Jednak na mocy art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników zasada subsydiarności ubezpieczenia społecznego rolników doznaje złagodzenia, przez możliwość objęcia nim także osób, które posiadają tytuł do objęcia powszechnym systemem ubezpieczeń społecznych, po spełnieniu wskazanych w tym przepisie warunków.

Zgodnie z art. 5a ust. 5 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, niezachowanie terminu do złożenia oświadczenia, o którym mowa w ust. 1 pkt 1, jest równoznaczne z ustaniem ubezpieczenia z końcem kwartału, w którym rolnik rozpoczął wykonywanie pozarolniczej działalności gospodarczej lub współpracę przy prowadzeniu tej działalności.

W przypadku odwołującego się, zaniechanie poinformowania KRUS o rozpoczęciu wykonywania pozarolniczej działalności gospodarczej, jak wynika z art. 5a ust. 5 cytowanej ustawy, skutkowało ustaniem ubezpieczenia z końcem kwartału, w którym wznowił on wykonywanie pozarolniczej działalności gospodarczej. Wskazać należy, że nie wnioskował on o przywrócenie terminu do złożenia takiego oświadczenia (art. 5a ust. 7 ustawy). Z akt sprawy nie wynika, aby w przypadku odwołującego się niezachowanie terminu nastąpiło wskutek zdarzeń losowych.

Wniosek powyższy znajduje potwierdzenie w tezie wyroku Sądu Najwyższego z 8 lipca 2008r. (sygn. akt II UK 336/07, LEX nr 497699), zgodnie z którym rolnik, który nie zawiadomi organu rentowego o podjęciu działalności gospodarczej i nie złoży oświadczenia przewidzianego w art. 5a ust. 1 pkt 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników w ustawowym terminie, przestaje podlegać ubezpieczeniu społecznemu rolników ex lege. Ustanie ubezpieczenia społecznego rolników w przypadku braku złożenia oświadczenia o jego kontynuowaniu w związku z rozpoczęciem wykonywania pozarolniczej działalności gospodarczej następuje zatem z mocy prawa, a decyzja Kasy ma jedynie charakter deklaracyjny (por. postanowienie SN z 4 marca 2008r., sygn. akt III UK 105/07, LEX nr 448189).

Podkreślenia wymaga, że odwołujący się został prawidłowo pouczony o obowiązku informowania Kasy o okolicznościach mających wpływ na podleganie ubezpieczeniu i o zmianach tych okoliczności, np. podjęciu pracy lub pozarolniczej działalności gospodarczej rodzącej obowiązek podlegania innemu ubezpieczeniu społecznemu (decyzje k. 11v, 26v akt ubezpieczeniowych). Powyższe przeczy twierdzeniom odwołującego się, jakoby nie był on pouczony przez organ rentowy o konieczności poinformowania o fakcie prowadzenia działalności gospodarczej i złożenia stosownego oświadczenia. Z pola uwagi nie należy tracić także faktu, że w chwili rozpoczęcia prowadzenia przez osobę fizyczną działalności gospodarczej staje się ona przedsiębiorcą, do której stosuje się wyższy miernik staranności i rozeznania w kwestiach prawnych.

Z uwagi na to, że decyzje wydane przez (...) KRUS mają charakter deklaracyjny, nie mogła odnieść skutku argumentacja odwołującego się, że poprzednio wydane przez (...) KRUS decyzje wykreowały stosunek prawny podlegania odwołującego się ubezpieczeniom społecznym rolników.

Pełnomocnik apelującego starał się złagodzić skutki zaniedbań odwołującego się, powołując się na jego trudną sytuację osobistą i zdrowotną i niekorzystanie przez niego ze świadczeń z ubezpieczenia społecznego rolników, co zdaniem Sądu Apelacyjnego należy odczytywać jako zarzut naruszenia art. 5 k.c. Odwołując się do argumentacji sprowadzającej się do zasad słuszności pełnomocnik apelującego w istocie zarzucił naruszenie przez organ rentowy i Sąd Okręgowy zasad współżycia społecznego.

Prezentowany przez stronę odwołującą się pogląd jest chybiony, bowiem do złagodzenia rygorów prawa ubezpieczeń społecznych nie stosuje się art. 5 k.c., gdyż przepisy prawa z zakresu ubezpieczeń społecznych są przepisami prawa publicznego. Rygorizm prawa publicznego nie może być łagodzony konstrukcją nadużycia prawa podmiotowego przewidzianą w art. 5 k.c. dla sfery prywatnoprawnej. W sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych organ rentowy, wydając decyzję, nie korzysta ze swoich praw podmiotowych (regulowanych prawem prywatnym) lecz realizuje ustawowe kompetencje organu władzy publicznej.

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego, w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych art. 5 k.c. nie ma zastosowania, zaś materialnoprawną podstawą żądań mogą być tylko przepisy prawa, a nie zasady współżycia społecznego (por. orzeczenia Sądu Najwyższego: wyrok z 19 czerwca 1986r., sygn. akt II URN 96/86, Służba Pracownicza 1987 nr 3; wyrok z 29 października 1997r., sygn. akt II UKN 311/97, OSNAPiUS 1998 nr 15, poz. 465; wyrok z 26 maja 1999r., sygn. akt II UKN 669/98, OSNAPiUS 2000 nr 15, poz. 597; wyrok z 12 stycznia 2000r., sygn. akt II UKN 293/99, OSNAPiUS 2001 nr 9, poz. 321, postanowienie z 26 maja 1999r., sygn. akt II UKN 670/98, niepublikowane). Odwoływanie się zatem do argumentacji zawierającej zarzuty naruszenia zasad współżycia społecznego nie mogło odnieść zamierzonego skutku.

Nie można też zgodzić się z twierdzeniem apelującego, że niekorzystanie przez ubezpieczonego ze świadczeń z ubezpieczenia społecznego ma znaczenie dla oceny prawidłowości spornej decyzji. Świadczenia z ubezpieczenia społecznego należne są osobie uprawnionej w sytuacji spełnienia się jednego z ryzyk ubezpieczeniowych, których zaistnienie skutkuje obowiązkiem wypłaty świadczeń przez organ rentowy. Przesłanki warunkujące tę wypłatę określone są w ustawie i tylko w razie ich wystąpienia możliwe jest nabycie prawa do świadczeń. Skoro w odniesieniu do odwołującego się takie przesłanki nie zaistniały, to nie nabył on prawa do świadczeń.

Pełnomocnik apelującego zwracał też uwagę na przekroczenie, w jego ocenie, przez organ rentowy granic zasady proporcjonalności użytych środków, przez wyłączenie odwołującego się z ubezpieczenia społecznego rolników z datą wsteczną, przy jego świadomości, że przez cały ten okres podlegał tym ubezpieczeniom.

Odnosząc się do tego zarzutu należy wskazać, że Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego jest organem administracji rządowej, realizującym zadania przewidziane w ustawie o ubezpieczeniu społecznym rolników i zobowiązany do stosowania przepisów tej ustawy. Jak podkreślono już wyżej wydana w tej sprawie decyzja organu rentowego ma charakter deklaracyjny, gdyż przewidziane w ustawie skutki następują z mocy prawa, zaś decyzja organu jedynie je potwierdza. Organ rentowy nie działa na zasadzie swobodnej oceny reguł przewidzianych w ustawie, lecz w sytuacji zaistnienia przesłanek ustawowych ma obowiązek wydania decyzji. Okoliczności faktyczne ustalone w niniejszej sprawie nie budzą wątpliwości co do tego, że nie zaistniały przesłanki do zastosowania przez organ art. 5a ust.1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, gdyż odwołujący się podlegając ubezpieczeniu rolniczemu w pełnym zakresie nieprzerwanie przez co najmniej 3 lata, rozpoczął prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej i mógł podlegać nadal temu ubezpieczeniu w okresie jej prowadzenia, jeżeli by spełnił jednocześnie warunki wymienione w tym przepisie, wśród których wskazano obowiązek złożenia w KRUS oświadczenia o kontynuowaniu ubezpieczenia rolniczego, w terminie 14 dni od dnia rozpoczęcia wykonywania pozarolniczej działalności gospodarczej. Odwołujący się, co jest niesporne, takiego oświadczenia nie złożył, dlatego też zaistniały skutki przewidziane w ustawie, które decyzja organu rentowego z 21 kwietnia 2015r. potwierdziła.

Z tych wszystkich względów apelacja odwołującego się jako bezzasadna podlega oddaleniu, o czym Sąd Apelacyjny orzekł na podstawie art. 385 k.p.c.

Wobec braku wniosku o zasądzenie kosztów procesu Sąd Apelacyjny nie zawarł rozstrzygnięcia w tym przedmiocie w sentencji wyroku.

SSO (del.) Anita Górecka SSA Ewa Stryczyńska (spr.) SSA Anna Michalik